

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Första Kammaren. N:o 36.

Torsdagen den 4 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Anmäldes och bordlades

bankoutsrottets memorial:

n:o 13, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbanken äfvensom i aflöningsstaten för nämnda bank; och

n:o 14, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutsrott; äfvensom

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 5, med anledning af väckt motion om ändringar i ansvarighetslagen för Riksdagens fullmäktige i Sveriges riksbank.

Föredrogs Kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda nådiga bref till Riksdagen med inbjudning att deltaga i en jubelfest till firande af Upsala möte.

Herr Bergström: Jag tager mig friheten föreslå kammaren att, med antagande af Kongl. Maj:ts inbjudning, till delegerade att öfvervara minnesfesten utse herr talmannen och herr vice talmannen samt fem andra ledamöter af kammaren. Detta är samma antal som, efter hvad jag försport, äfven Andra Kammaren ämnar utse.

Efter härmed slutad öfverläggning antog kammaren det af herr Bergström framställda förslag.

Härpå yttrade herr talmannen, att han finge hemställa, att kammaren ville vid sitt sammanträde nästkommande lördag anställa val af fem delegerade att jemte talmannen och vice talmannen deltaga i ifrågavarande jubelfest.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs och lades till handlingarne konstitutionsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 30, i anledning af återremiss af utskottets utlåtande n:o 29 angående väckt motion om ändrad lydelse af §§ 2 och 3 tryckfrihetsförordningen.

Föredrogs och lades till handlingarne statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 75, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående disposition till svenska kyrkan i Paris af öfverskott å de från svenska kronans fastighet i Konstantinopel inflytande hyresinkomster.

Vid föredragning af statsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 76, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande punkt 7:o mom. b af utskottets utlåtande n:o 6 angående regleringen af utgifterna under femte hufvudtiteln, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 77, angående statsregleringen för år 1894.

1—4 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

5 punkten.

*Om upplä-
ning af me-
del för jern-
vägsanlägg-
ningar.*

Herr Sandberg: Ehuru jag mer än väl vet, att allt hvad jag kan säga för närvarande icke har den minsta betydelse, känner jag det likväl såsom min oafvisliga pligt att, så länge jag har en röst i den svenska Riksdagen, begagna hvarje tillfälle att protestera mot ett fortsättande af den beqväma och angenäma, men enligt min fasta öfvertygelse olycksdigra färden utför skuldsättningens sluttande plan. För staten likasom för den enskilde gäller det såsom regel, att om upplåningar är efter år ske och de upplånade medlen användas till sådana företag, som lemna ingen eller så ringa afkastning, att den betydligt understiger räntan på de upplånade medlen, så måste slutet både för den enskilde och för staten blifva — *bankrutt*. Våra barn och barnabarn komma säkerligen att, dignande under bördan af de skulder, vi utan nödtvång åsamkat oss, bittert plikta för vårt lättsinne.

Nästlidne år efter urtima riksdagens slut herskade i vårt land ett allmänt jubel öfver antagandet af förslaget till förbättrad härordning. För min del kunde jag icke af hjertat instämma i detta jubel af den anledning, att jag icke kunde låta bli att tänka på vår bedröfliga ekonomiska ställning. Få vi också en aldrig så förbättrad härordning och äfven ett starkt sjöförsvar, så torde det likväl blifva

till föga gagn i farans stund, om vi en gång nödgas försvara vårt sjelfbestånd mot en öfvermågtig granne; ty då är vår så mycket beprissade utländska kredit slut, och hafva vi då icke några egna tillgångar, är allt hvad vi gjort för vårt försvar till ingen eller ringa nytta.

Jag har icke något yrkande att göra.

Friherre von Kræmer: Jag delar i mångt och mycket den föregående talarens betänkligheter emot skuldsättning i allmänhet, men jag ber att få påpeka det kända förhållandet, att i Sverige det egentligen icke existerar någon statsskuld i den mening, hvori detta ord uppfattas i andra länder. Utomlands räknar man nemligen icke såsom statsskuld annat än lån, upptagna för rent improduktiva ändamål, men Sveriges statsskuld består endast af lån, som upptagits i och för byggande af jernvägar och för andra produktiva ändamål. Dessutom, då den ärade talaren ordade om »det olycksaliga glidandet ned för skuldsättningens sluttande plan», så synes det mig, att han borde erinrat sig, att i den näst föregående punkten satts en duktig broms emot detta nedglidande, då det, oaktadt de tryckta skattetiderna, föreslagits att till norra stambanans färdigbyggande taga icke mindre än 700,000 kronor af skattemedel! Att åter taga hela anslaget, 3,700,000 kronor, af skattemedel kunde ju tydligen ej skett, utom att mer än tillrädligt öka den redan så kända direkta beskattningen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

6—9 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 66—68.

Vid föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 15, i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i förordningen angående expeditiöslösen, åsyftande rättighet för part att i visst fall tidigare utfå expedition, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt;

och som Andra Kammarens beslut i frågan således icke blifvit oförändradt antaget, skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, ärendet till Andra Kammaren återlemnas till förnyad behandling.

Torsdagen den 4 Maj, e. m.

Anmälades och bordlades sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 9, med anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.

Herr *vice talmannen* afgaf en motion, n:o 27, angående skrifvelse till Konungen med begäran om riksdagens avslutande.

Denna motion hänvisades till kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 12.27 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 4 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels till Riksdagens skrifvelse, n:o 90, till Konungen om åtgärder till motverkande af osedlighet; dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet: n:o 20, angående ändrad lydelse af § 49 regeringsformen samt

§§ 2, 10, 20, 32 mom. 1, 33, 34, 37 mom. 1 och 45 riksdagsordningen;

n:o 21, angående ändrad lydelse af §§ 51, 63, 91, 93 och 95 regeringsformen;

n:o 22, angående ändrad lydelse af § 71 riksdagsordningen;

n:o 23, om ändrad lydelse af 3 kap. 1 § handelsbalken;

n:o 24, om ändringar i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.;

n:o 25, om ändring af 12 kap. 3 § kyrkolagen;

n:o 26, angående ändrad lydelse af 15 kap. 24 § strafflagen;

n:o 27, om ändring af 22 kap. 21 § strafflagen; samt

n:o 28, angående kreditivsummorna.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 24, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

Herr Bergström: Så vidt jag kan finna, är det nu till första bordläggning anmälda betänkandet af bevillningsutskottet icke utdeladt bland kamrarnes ledamöter. Då i 59 § riksdagsordningen föreskrifves, att efter ett betänkandes första föredragning detsamma skall hvila på bordet eller, som det heter, bordläggas första gången, så läser förutsättningen för detta stadgande vara den, att betänkandet då bör vara tillgängligt för kamrarnes ledamöter.

Enligt nämnda lagrum kan nemligen i regeln ett betänkande företagas till afgörande vid nästa föredragning efter den första. Endast då flera ledamöter förena sig om att begära, att det skall bordläggas för andra gången, må det ske. Ett sådant stadgande i grundlagen hvilat uppenbarligen på den förutsättningen, att ett betänkande icke bör bordläggas första gången utan att samtidigt vara för kamrarnes ledamöter tillgängligt. Huru skulle det vara möjligt att, i öfverensstämmelse med hvad grundlagen föreskrifver såsom det regelmässiga, vid nästa föredragning af detta betänkande afgöra detsamma, när det icke redan nu blifvit utdeladt bland kamrarnes ledamöter? Jag protesterar mot anmärkta sätt att gå till väga, då man i oroligt jägtande efter att få slut på riksdagen rent af åsidosätter hvad grundlagen, rätt tolkad, måste anses innehålla. Helst skulle jag vilja anse, att detta betänkandet icke borde betraktas såsom bordlagdt första gången.

Anmäldes och bordlades Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om underdånig hemställan till Kongl. Maj:t om riksdagens afslutande.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som

denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 7.10 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Fredagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Justerades protokollet för den 28_sistlidne april.

Upplästes ett inkommet läkarebetyg, så lydande:

Att ledamoten af Första Kammaren herr baron *Gustaf Åkerhielm* lider af en genom olycksfall uppkommen yttre skada, och att detta för honom utgör ett bestämdt hinder att under närmaste dagar lemna sin våning, intygas härmed.

Stockholm den 5 maj 1893.

Tor Lamberg,
leg. läkare.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 på aftonen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: sammansatta stats- och bankoutsrottets memorial n:o 9, bevillningsutskottets betänkande n:o 24, bankoutsrottets memorial n:is 13 och 14 äfvensom sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 5.

Vid föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om underdånig hemställan till Kongl. Maj:t om riksdagens afslutande, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Justerades ett protokollsutdrag för gårdagen och ett för denna dag.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 91, i anledning af Kongl. Maj:ts särskilda proposition angående ordnande af pensionsförhållandena vid intendenturcorpsen,

n:o 92, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i organisationen af Karlskrona artillericorps, m. m.,

n:o 93, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förändrad stat för flottans sjömanscorps,

n:o 94, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Norrköpings stad af mark från indragna hospitalslägheten Hospitalsholmen, och

n:o 95, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring i meddelade bestämmelser om uppförande vid Lunds hospital för Malmöhus läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuke;

dels ock till Riksdagens skrifvelse, n:o 96, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående ändring af nu gällande föreskrifter rörande upprättande af register öfver kamrarnes protokoll jemte bihanget dertill.

Justerades ett protokollsutdrag härom.

Kammaren åtskildes kl. 2.42 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Fredagen den 5 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 98, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om stiftsstyrelse;

n:o 99, i anledning af väckt motion angående förbud mot frälseräntas skiljande från hemman, hvarmed den förenats; och

n:o 100, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning i fråga om sättet för testamentes delgifning i vissa fall, m. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelse n:o 97, till Konungen angående riksdagens avslutande.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets memorial n:o 78, angående den nya riksstaten; äfvensom

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 10, angående anvisande af ersättning till utskottets sekreterare.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle på föredragningslistan till morgondagens sammanträde uppföras främst bland utskottsbetänkandena.

Kammaren åtskildes kl. 7.04 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 6 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 29 sistlidne april.

Företogs val af fem delegerade att jemte talmannen och vice talmannen deltaga i den jubelfest, som enligt Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 14 sistlidne april kommer att den 5 och 6 nästinstundande september ega rum i Upsala till firande af Upsala möte; och befunnos efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Bergström	med 62 röster,
„ Wennerberg	„ 62 „
„ Björnstjerna	„ 61 „
„ Reuterswärd	„ 61 „
Friherre Åkerhielm, Gustaf	„ 55 „

Herr vice talmannen erhöi på begäran ordet och yttrade: Då kammaren år 1873 utsåg deputerade att närvara vid kröningen i Trondhjem, beslöt kammaren, på yrkande af herr Faxé, att åt herr talmannen uppdraga att, om möjligen en eller flera af de från kammaren utsedde deputerade kunde få förfall att inställa sig vid kröningen i Trondhjem, efter samråd med de öfriga deputerade bestämma, hvilka borde ingå i den eller de afgäendes ställe. Jag hemställer nu, att kammaren, med anslutning till hvad kammaren 1873 beslöt, behagade åt herr talmannen uppdraga, att, i händelse någon eller några af de nu valde delegerade får förfall, efter samråd med öfriga delegerade bestämma, hvilka böra ingå i den eller de afgäendes ställe.

På härefter gjord proposition beslöt kammaren uppdraga åt herr talmannen att i samråd med de af kammaren valde delegerade utse några ledamöter af kammaren att, i händelse hinder komme att inträffa för någon eller några af kammarens delegerade att öfvervara jubelfesten, deri deltaga i den eller de förhindrades ställe.

Vidare beslöts, på framställning af herr talmannen, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom protokollsutdrag underrättas om ifrågavarande val och uppdrag samt anmodas låta uppsätta och till kammarne ingifva förslag till den underdåniga skrifvelse i ämnet, som borde till Kongl. Maj:ts aflätas.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 78, angående den nya riksstaten, biföll kammaren hvad utskottet i memorialet hemställt.

Vid föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 10, angående anvisande af ersättning till utskottets sekreterare, biföll kammaren utskottets i memorialet gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande sammansatta stats- och bankoutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda memorial n:o 9, med anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.

*Förslag till
instruktion
för Riksdagens
revisorer af stats-,
banko- och
riksgälds-
verken.*

1 punkten.

Herr Nyström: Det första, man kan säga om detta sammanjemkningsförslag, är, att det kommer som en öfverraskning, ty den, som tänker tillbaka på förhandlingen den 26 april och huru det då tillgick, erinrar sig nog, att då, efter en del inledande anmärkningar mot det nya förslaget, frågan upptogs om statskommissarien, huruvida han skulle tillhöra revisionen eller icke, denna fråga först på ett uttömmande sätt debatterades och att det sedan voterades med den påföljd, att kammaren med en öfverväldigande majoritet förklarade, att den ville behålla denne statskommissarie, att den ansåge hans närvaro vid revisionen nödig och nyttig. Och detta förklarades då för andra gången, ty utgången var densamma år 1892. När denna votering egt rum, fans väl knapt inom kammaren någon enda, som icke trodde, att dermed var saken slut, och att något försök till sammanjemkning icke skulle förekomma. Påföljden var ganska gifven — man lät alla de öfriga paragraferna passera med ganska liten uppmärksamhet och med alldeles otillräcklig granskning. Jag vet, att några smärre ändringar beslötos i några af de följande paragraferna, men jag hemställer till de herrar, som bevara i minnet denna förhandling, huruvida icke, såsom jag sade, i samma stund voteringen om statskommissarien egt rum, man ansåg hela frågan vara förfallen. Hela raden af öfriga paragrafer fick därför gå förbi utan den granskning, som vederbort. För min del får jag tillkännagifva, att om jag icke trott, att saken varit fullt afgjord och afslagen med utgången af nämnda votering, skulle jag hafva kommit med åtskilliga påminnelser t. ex. vid 16 § och vid 19 § mom. d. och f, och jag tviflar icke på, att många andra i kammaren skulle varit färdiga att ytterligare kritisera detta förslag, som nu gick igenom utan vidare. Men från formel synpunkt står naturligtvis det oaktadt saken så, att alla dessa paragrafer blifvit antagna, och derom är intet vidare att säga. Så

mycket sämre för dem, som icke passat på att yrka afslag, såsom utan tvifvel varit det rätta.

Utskottet hade emellertid på detta sätt fått en gifven utgångspunkt. Det hade rättighet att säga, att Första Kammaren antagit största delen af förslaget och att det endast var i några få och efter utskottets tanke mindre betydande punkter, som kamrarnes beslut skilde sig från hvarandra. Ett uppslag till sammanjemkning var således funnet. Jag kan icke bestrida, att icke det varit utskottets så väl rätt som pligt att under sådana förhållanden framställa förslag om sammanjemkning, och jag vill ej heller söka kritisera från formel synpunkt det sätt, hvarpå denna är verkställd, ehuru af herr ordförandens i utskottet reservation framgår, att åtskilligt kan anmärkas mot den formella befogenheten af den gjorda sammanjemkningen, och jag vet, att friherre Åkerhielm ej är ensam om sin mening. Då han sjelf ej är närvarande, ber jag att få erinra om att hans reservation innehåller följande: »Då jag icke anser den inbjudning till qvittning olika kammarebeslut emellan, som af utskottet framstälts, vara en sammanjemkning af skiljaktiga beslut, sådan grundlagen afser, har jag icke kunnat biträda utskottets framställning».

De finnas således, som vilja göra äfven formella anmärkningar mot denna sammanjemkning och bestrida, att den är gjord såsom vederbort, men jag skall för min del lägga denna sak alldeles å sido — jag antager, att utskottet gjort sin rätt och sin pligt, då det kommit med sin sammanjemkning. För Första Kammaren återstår nu att häfda sin rätt och göra sin pligt, till hvilket kammaren nu har ett ypperligt tillfälle genom att helt enkelt förkasta sammanjemkningen, som är baserad på sådan grund, som jag nyss antydt. Ty, om kammaren skulle tänka sig ett annat sakernas skick, vore det ock billigt och skäligt att nu taga upp den granskning, som förra gången blef ogjord och tillse, huru vida dessa paragrafer, som man i och med sammanjemkningen skulle godkänna, verkligen kunde bestå inför kritiken, och detta blefve en ganska vidlyftig förhandling, som jag ej tror att kammaren för närvarande vill inlåta sig på. Mig synes, att alldeles tillräckligt är att påminna om att kammaren två särskilda gånger och sista gången med en så öfverväldigande röstmajoritet har förklarat sig vilja behålla denne statskommissarie. Den har öfvertygat sig om att hans närvaro är nödig och nyttig, och har ovedersägligt förklarat, att han bör bibehållas. Går det för sig att, sedan kammaren den 26 april vid plenum midt under riksdagen fattat ett sådant beslut, nu koinama i sista stund inför en så glest besatt kammar och begära, att detta beslut skall åsidosättas, oaktadt naturligtvis de skäl, som talade förra gången, stå kvar väl så starka som de då voro?

Utskottet har helt lättvindigt sagt, att »då otvifvelaktigt är, att den föreslagna instruktionen äfven utan ifrågavarande stadgande (det vill säga utan denne statskommissarie) lemnar revisorerna tillfälle att lätt erhålla alla erforderliga upplysningar, torde Första Kammaren kunna biträda Andra Kammarens beslut» d. v. s. frånträda sitt beslut af den 26 april. Ja, om det var något, som under den långa debatten förra gången blef vederlagdt eller åtminstone energiskt motsägd,

*Förslag till
instruktion
för Riksdagens revisorer af stats-,
banko- och
riksgälds-
verken.*
(Forts.)

*Förslag till
instruktion
för Riksdagens reviso-
rer af stats-
banko och
riksqälds-
verken.*

(Forts.)

så var det väl detta, att revisorerne skulle så lätt kunna erhålla dessa upplysningar. Då påminde man om § 15, som beskriver denna lätthet sålunda, att statsrevisorerna, om de »finna sig för sina göromål behöfva af någon Konungens embetsman eller af något statens verk eller inrättning inhemta muntlig eller skriftlig upplysning, skola begära genom sin ordförande hos statsministern eller, om denne är tjänstledig, hos statsrådets äldste i tjänst varande ledamot Konungens befallning till vederbörande att meddela den äskade upplysningen». Det är detta, som sammansatta utskottet kallar ett lätt sätt att erhålla upplysningar, i stället för det sätt man nu har, att fråga den tillstädesvarande statskommisarien. Jag kan icke tro, att kammaren af sådant skäl kan förmås att frånträda det beslut, som efter utförlig debatt fattades den 26 april.

Jag tillåter mig äfven påpeka, att om kammaren vidhåller sin mening i afseende å denna punkt, som måste anses vara förslaget egentliga kärnpunkt, åtminstone den som väckt den största uppmärksamheten, och alltså förkastar sammanjemkningen, sker icke den ringaste skada. Det hittills varande reglementet kan alltför väl funktionera ännu många år härefter, och jag tror, att de flesta i kammaren äro ense om att det gamla reglementet är bättre än det nu föreslagna, och att det icke är skäl att vidtaga den underliga åtgärden att i riksdagens sista timme ändra, hvad man för icke 14 dagar sedan efter utförlig debatt beslutat. Jag får på nu anförda grunder yrka afslag å sammanjemkningsförslaget.

Herr Tamm: Att den siste talaren skall vara motståndare till det föreliggande förslaget är naturligt, då han vill ändra hela revisionen och han ju också förordat förslag i detta hänseende. Denna betänklighet har dock icke för utskottet kunnat vara bestämmande. Jag får först till svar på den frågan, hvarför vi kommit med en sådan sammanjemkning som denna, åberopa den förklaring, som af den ärade utskottsordföranden afgafs 1885, då han kom med ett liknande sammanjemkningsförslag. Han säger: »Jag nödgas be att få för kammaren framlägga de skäl, hvarför jag inom det sammansatta utskottet vid det arbete, hvars resultat nu för kammaren föreligger, ansett mig böra biträda det sammanjemkningsförslag, som af detta arbete framgått. Skälet är helt kort lydadt för grundlagens bud. Grundlagen ålägger kamrarnes ledamöter i utskotten att vid fall sådana som det, hvilket nu förelåg, söka åstadkomma en sammanjemkning.»

Jag skulle icke hafva citerat detta 1885 års sammanjemkningsförslag, om icke den föregående talaren hade åberopat särskildt den persons auktoritet, som vid föreliggande betänkande afgifvit sin reservation. Jag vill nu endast framhålla, att den sammanjemkning, hvilken den ärade ordföranden år 1885 ledde inom utskottet, stälde sig så, att Första Kammaren erhöi ändring i 2, 3, och 8 §§ och till Andra Kammaren skänkte bort 17 § — således precis samma förfaringssätt som det, mot hvilket den värde ordföranden nu opponerat sig — och i 15 § vidtogs en särskild sammanjemkning genom insättande af ett par ord.

För öfrigt kan jag icke se — och det har den siste talaren ej

heller påstått — att utskottets *sätt* att sammanjemka, såsom reservanten förmenat, skulle på något sätt strida mot grundlagens bud. Då utskottet 1885 såsom grund för då föreslagen qvittning anförde, att §§ 2, 3, 8 och 17 hade det gemensamt, att de afsåge *nya* bestämmelser, som ej ega motsvarighet i nu gällande instruktioner och derför utgjorde en helhet, som tillåte qvittning, så torde grunden, hvarför utskottet har kunnat i år använda samma betraktelsesätt, vara något fastare. Ser man nemligen på de vidtagna förändringarna, gå de ut på ett och samma förhållande. Förändringen i § 8 innehåller, att »om revisorerna besluta besök hos eller resa till sådant utom hufvudstaden beläget verk eller inrättning, som hör till statsverket, böra revisorerna hos statsministern eller, om denne är tjänstledig, statsrådets äldste i tjänst varande ledamot före resans anträdande härom göra anmälan». Denna förändring innebär således endast ett intagande af en ytterligare bestämmelse, att revisorerna icke skola ega att fara fram och komma in hvar som helst på landsbygden och der obehörigen begagna sig af sin egenskap af revisorer för att göra intrång på ett konungens förvaltande verk eller inrättning. Samma är förhållandet i fråga om 12 §. Ändringen motiverades af farhåga, att revisorerna skulle sträcka sin revisionsrätt till enskildes donationer, som af verk och inrättningar innehafvas. Grunden var alldeles densamma för förändringen i 16 §, der Första Kammaren beslöt att utbyta sista stycket mot ett stadgande af samma lydelse, som det, hvilket innefattas i § 7, mom. 2. af nu gällande instruktion. Kammaren önskade nemligen bibehålla hvad som nu gäller, på det att man icke genom insättande af ordet »statsförvaltningen» i stället för »förvaltningen» skulle gifva revisorerna större myndighet. Jag tror att alla dessa ändringar gå ut på detta, att icke gifva instruktionen en sådan ordalydelse, att deraf skulle föranledas en utsträckning af revisorernas myndighet gent emot de under Kongl. Maj:t stående förvaltande verk och inrättningar, och jag tror således, att man med fullt skäl kan säga, att alla dessa ändringar väl utgöra ett enda uttryck för samma tanke. Beträffande den mycket omtalade paragrafen, som handlar om statskommissarien, framhölls under diskussionen, att man önskade bibehålla nämnda stadgande på den grund, att äfven den skulle vara ett värn för Kongl. Maj:t mot sådana anmärkningar, hvilka skulle kunna vara på något sätt obehöriga, påflugna eller dylikt. Äfven tillägget i den §:n hänfördes således till samma grundtanke.

Dessutom är det klart, att någon anmärkning icke kan göras mot detta sätt att sammanjemka, då icke *en* gång utan många gånger hemstälts, att den ena kammaren skulle rent af frånträda sitt beslut i en fråga. Jag tror således icke, att det kan påvisas, att utskottet i detta afseende förfarit på något sätt olagligt, utan att utskottet fullkomligt följt grundlagens bud.

Den nästa frågan är den: *kan* kammaren verkligen antaga detta sammanjemkningsförslag? Jag nödgas änyo taga upp den mycket omtalade paragrafen om statskommissarien. Åsigtan att genom borttagande af den §, som rör statskommissarien, Kongl. Maj:ts rätt på något sätt skulle trädas för nära, förefaller mig bero på ett förbise-

*Förslag till
instruktion
för Riksdagens reviso-
rer af stats-
banko- och
riksgälds-
verken.
(Forts.)*

*Förslag till
instruktion
för Riksdagens
revisorer af stats-
banko- och
riksgälds-
verken.*
(Forts.)

ende. Denna § är icke insatt för Kongl. Maj:ts utan för revisorernas skull; jag ber att få fästa uppmärksamheten på att instruktionen för revisorerna *fastställes* af *Riksdagen*, och att endast förordningen om densamma *utfärdas* af Konungen. Alltså har i detta fall Riksdagen ensam bestämmanderätten, och Riksdagen har väl icke beslutat denna paragraf för att på något sätt skydda Kongl. Maj:t mot sig sjelf, utan för sin bekvämlighet och ansedda fördel begärt denna statskommissarie, som Kongl. Maj:t kan insätta eller ej; hvilket åskådningssätt ytterligare bestyrkes deraf, att ersättningen för denne statskommissaries tjänstgöring i revisionen utgår från *Riksgäldskontoret*, enligt § 26 i dess reglemente, ej af några under Kongl. Maj:t stående medel. För denne kommissaries borttagande uttalar sig dessutom 1884 års komité, därför uttalar sig Kongl. Maj:ts proposition år 1885, därför har Andra Kammaren flere gånger uttalat sig, därför har statsrevisionen såsom sådan uttalat sig, därför hafva *samtliga* revisorer, som äro tillsatta af Andra Kammaren, gång på gång uttalat sig, och jag vågar säga, att äfven bland denna kammars revisorer åsigterna i denna fråga äro minst sagdt delade. En af dem, som nyligen varit ordförande i revisionen, biträdde vid förra årets riksdag det förslag, deri denne kommissarie var borttagen; för detta förslag talar erfarenheten i statsutskottet, hvarest ingen olägenhet yppat sig af likartad förändring. Auktoriteter tala således kraftigt för förslaget antagande, och faran eller olägenheterna häraf äro i sanning försvinnande små.

Den ärade talare, som sist hade ordet, talade om den tidsvinst, som genom upplysningar af närvarande statskommissarien skulle tillskyndas revisionen. Jag tror, att tiden mycket väl skulle räcka till, om man t. ex. inskränkte något af den tid, som nu egnas resor, och använde denna på verkliga revisionsarbetet; mot »påflugna» anmärkningar har man säkert en bättre garanti i revisorernas *qualitet*, än i en statskommissaries närvaro. Jag tror således, att jag har påvisat, att Första Kammaren fullkomligt väl *kan* antaga detta sammanjemkningsförslag, då den endast skall afstå *en* ackomodationspunkt och i stället erhålla, om jag så får säga, det, som troligtvis för Första Kammaren varit af mera principiell vikt, nemligen just det, att icke genom den *ordalydelse*, i hvilken denna instruktion var affattad, på något sätt från revisorerna skulle kunna göras något intrång på Kongl. Maj:t eller på de under Kongl. Maj:ts förvaltning stående verk och inrättningar. Detta föreställer jag mig åtminstone är den sida, som starkast talar till Första Kammaren, och det har också varit hela ansträngningen inom utskottet att förmå ledamöterna från Andra Kammaren till att bifalla detta. Första Kammaren har sålunda i detta sammanjemkningsförslag fått fram sin mening i fyra särskilda paragrafer, och endast den står kvar, som rör kommissarien.

Då återstår den sista frågan: när Första Kammaren sålunda *kan* antaga detta, *bör* kammaren också göra det. Jag ber att få påpeka, huru frågan har gått. 1885 gjordes många yrkanden. Andra Kammaren afstod då, för att få enighet, från sina yrkanden i 2, 3 och 8 §§, och vidhöll sin mening endast delvis i fråga om 15 §. Genom det förslag, som i motionen framlagts, har Första Kammaren fullkomligt fått sin mening fram äfven i den 15 §. Sedan det alltså lagts fram.

ett förslag, som fullkomligt öfverensstämmer med det förslag, Första Kammaren begärt och yrkat, så gjordes vid denna riksdag ytterligare anhållan om ändringar i 2, 5, 8, 12 och 16 §§. Andra Kammarens utskottsledamöter hafva sagt: vi skola stå för och försvara Första Kammarens mening i 2, 8, 12 och 16 §§ och endast bibehålla för vår räkning 5 §, om kommissarien; och mig synes, att i hela denna frågas behandling Andra Kammaren verkligen varit särdeles tillmötesgående gent emot Första Kammarens mening, och jag hemställer, om, då från Andra Kammaren uttalats en så stark önskan att få denna instruktion igenom, det är skäl för Första Kammaren att vråka allt för en paragraf, som icke är nödvändig, om ock åtskilliga anse den gagnelig. Jag har nu i nio år varit i Riksdagen, jag tror icke, att kammarens ledamöter kunna förebrå mig, att i principfrågor jag varit den, som lätt gifvit vika, vare sig mot Andra Kammaren eller mot fraktioner, men jag har på samma gång sträfvat, så vidt minn kraften dertill räckt, att såväl mellan fraktionerna som mellan kamrarne borttaga de små taggar, som så lätt sätta sig kvar och föda bitterhet vid samarbetet i det stora. Vi kunna snart nog komma i sådana omständigheter, att all möjlig enighet behöfves. Jag har framlagt detta förslag derför att jag, som förra året var ordförande i det utskott, som behandlade detta förslag, såg hvilken misstämning det väckte förra året, när Första Kammaren, oakadt den fick allt, hvad den förut begärt, ändock afslog instruktionen. Jag har derför sökt borttaga äfven denna lilla tagg, och jag tror, att jag dervid icke har handlat orätt. Jag föreställer mig, att Första Kammaren äfven skulle göra rätt, om den, efter den behandling frågan fått, nu bifölle det sammanjemkningsförslag, som är framlagdt, till hvilket jag yrkar bifall.

Förslag till instruktion för Riksdagens revisorer af statsbanko- och riksgäldsverken.
(Forts.)

Herr Nyström: Den siste ärade talaren har slutat med en alloktion för att beveka kammaren att i detta fall gå Andra Kammarens önsknings till mötes. Jag tviflar icke på att önsknings finnas inom Andra Kammaren för antagande af det nu föreliggande förslaget, men att detta skulle vara för Andra Kammaren ett så viktigt mål, att man härvid kan tala om bevarande af det goda förhållandet kamrarne emellan, det tviflar jag på. Om man tänker på frågans historia, ser man nog, att här är mindre fråga om ett tillmötesgående mot Andra Kammaren än derom, att *en* medlem af Andra Kammaren skall få sin vilja fram, sedan han från början föresatt sig att genomföra förslaget, och detta skäl finner jag icke tillräckligt. Jag vågar påstå, att om den föregående talaren tillmäter sig ett varmt och lifligt intresse att befördra ett godt förhållande mellan kamrarne, har jag på grund af gamla minnen från Andra Kammaren en minst lika stark tendens i den vägen. Men detta skall icke hindra mig att bekämpa detta förslag, som icke är af den beskaffenheten, att det tillhör de stora frågor, på hvilka det goda förhållandet mellan kamrarne hvilat. Den konsiderationen kan man lemna alldeles å sido.

Men herr Tamm har vidare sagt, att hvad som egentligen skulle vara under afgörande här, i afseende på statskommissarien, är, huruvida Konungens rätt skulle tillgodoses eller ej. Han har genom-

*Förslag till
instruktion
för Riksdagens
revisorer af stats-
banko- och
riksgälds-
verken.*
(Forts.)

gående velat framhålla, att denna kommissarie är insatt i revisionen för att bevaka regeringens rätt och förekomma sådana anmärkningar, som äro obehagliga för regeringen. Detta vågar jag förneka, det är icke fallet. Statskommissariens egentliga funktion är att vara en auktoritet, som kan rådfrågas af herrar revisorer, och som med sina upplysningar kan förekomma hvad man med ett under den föregående debatten ofta använt uttryck kallar »enfaldiga revisionsanmärkningar». Detta är en långt viktigare uppgift och ingalunda detsamma som att han skall vara regeringens ombud, ehuru visserligen, om han äfven i den vägen kan göra något gagn, detta också icke är annat än till det bästa.

Herr Tamm har sagt, att jag har inlemnat ett förslag om ändringar i revisionen. Herr Tamm vet, att jag icke har inlemnat något sådant förslag. Det har framkommit från helt annat håll, nemligen från Andra Kammaren.

Herr Tamm har ganska riktigt påmint om att det är en grundlagsenlig rätt och pligt för utskottet att göra en sammanjemkning, men det kan ändå vara föremål för ett visst tvifvel, huru vida sammanjemkningen bör ske på detta sätt genom qvitning. I sådant fall skulle sammanjemkning kunna ske när det vara må, och vore friherre Åkerhielm här, skulle nog talaren få svar på tal, om hans ställning till denna fråga. Jag hänvisar till hans reservation, som derom gifver upplysning.

I herr Tamms tal förekom flere gånger den framställningen, att denne statskommissarie skulle vara regeringens värn inom revisionen, och derom har herr Tamm sagt, att det behöfves icke. Deri har han rätt, men han har oupphörligen förbigått den viktigare rollen för statskommissarien att vara en hjälpreda för revisionen.

Herr Tamm har vidare sagt, att särskildt en föregående ordförande i revisionen — utan tvifvel menade han herr Ekenman — skulle vara för, att statskommissarien toges bort. Herr Ekenman säger om detta: »att det är nyttigt, att man har en sakkunnig man, som lemnar upplysningar, derom kan icke vara mer än en mening, men om det är nödvändigt, att han tillsättes i denna form, det öfverlemnar jag åt kammaren att bestämma.

Så förhåller det sig med herr Ekenmans öfvertygelse om statskommissariens nytta.

Herr Tamm har vidare framdragit hvad som skedde 1885, men jag hemställer, om det icke är viktigare att påminna om sakens senare historia, om att ett sådant förslag som detta förkastades 1892 och förkastades den 26 april i år i denna kammare med 46 röster mot 23, efter en uttömmande debatt, som tydligen visade, att kammaren för närvarande ville bibehålla statskommissarien. Att nu säga, att Första Kammaren fått sin vilja gällande i fyra punkter, och att Andra Kammaren fått rätt endast i en punkt, det kan icke vara rimligt, då denna enda punkt kan vara af den vikt, att det betyder mera, om kammaren deri förlorar, än om den vinner i de fyra andra. Jag vågar föreställa mig, att meningen här är, att denna fråga om statskommissarien är den viktigaste, och att Första Kammaren bestämdt vill bibehålla denna kommissarie. Detta är icke heller — jag

upprepar det — någon fråga, der Första Kammaren genom att vidhålla sin mening åstadkommer någon tvedrägt mellan sig och Andra Kammaren, ty den betydelsen har frågan ej. Jag vidhåller också den meningen, att då förslaget flesta punkter fingo passera här i kammaren under den förutsättningen, att det i och genom voteringen om statskommissarien var förkastadt, det är origtigt att nu komma och begära, att kammaren skall antaga förslaget, då den icke har tid eller lust att ingå på den granskning, som nog torde vara behöflig, men som af angifna skäl icke förekom, då frågan förra gången i kammaren behandlades.

Förslag till instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.
(Forts.)

Vid sådant förhållande går det, enligt mitt förmenande, icke an att antaga denna sammanjemkning i en fråga, som har en sådan tidigare historia, hvarför jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Herr Törneblad: Den föregående talaren har nog rätt deri, att i detta afseende är det en viss vilja, som vill göra sig gällande, men jag tror, att jag tolkar det på litet annat sätt, än han.

Hvad beträffar det förhållandet, att kammaren med 46 röster mot 23 har afslagit denna punkt, så vore säkert kammaren mycket tacksam för att slippa höra en sådan påminnelse om, att mindre än halfva antalet af kammarens ledamöter varit närvarande. Det är sannerligen ingenting att stödja sig på, att kammaren med 46 röster mot 23 har beslutit mot någonting, som Andra Kammaren i flere år visat sig önska. Men dertill kommer nu också den omständigheten, att Första Kammaren har genom de förslag, som nu föreligga, vunnit i icke mindre än tre à fyra punkter hvad den har förklarat sig önska. Då är frågan: har kammaren vunnit mer, än den förlorat? Efter mitt förmenande har den vunnit betydligt mera, ty hvad frågan om denne statskommissarie beträffar, så är den icke så synnerligen vigtig, men just därför, att den icke är vigtig, är det icke något skäl att motsätta sig hans borttagande. Hans betydelse i statsrevisionen är icke så stor, att man för att bibehålla honom der bör äfventyra framgången af ett instruktionsförslag, som nu är 8 år gammalt, och ursprungligen framlagt af regeringen, allra helst som statskommissariens insättning har tillkommit på Riksdagens initiativ, under det frågan om hans borttagande har tillkommit på regeringens initiativ. Man kan således icke säga, att det på något sätt är ett ingrepp i konungamagten, men hvad som är säkert är, att om statskommissarien fortfarande påtvingas revisionen, hans ställning till densamma helt enkelt kommer att blifva olidlig, och han må vara huru skicklig som helst, så kan han dock icke gifva svar på alla frågor, som i revisionen ställas till honom; jag vill endast hänvisa till en sådan sak, som arméförvaltningens räkenskaper. Derjemte har statsrevisionen i många år användt mycket skicklige och duglige tjenstemän, som kunnat tillhandagå med upplysningar och råd, och det är långt ifrån att, såsom här sades sista gången, det skulle vara någonting nedsättande för revisionen att begagna sig af tjenstemännens biträde; det få både revisionen, utskotten och Riksdagen göra, när det är fråga om förberedande utredningar, hvilket är någonting helt annat, än fattande af beslut. Jag tror mig också veta, att revisionen, långt ifrån att

Förslag till instruktion för Riksdagens revisorer af statsbanko- och riksgäldsverken.

nöja sig med statskommissariens biträde, har begagnat alla möjliga, och kanske omöjliga, tillfällen att inhemta upplysningar af embetsverken i första hand, — hvarom, om jag ej misstager mig, den föregående talaren ej torde sakna kännedom — och det trots hvad man sagt, att detta skulle vara stridande mot de konstitutionella grundsatserna.

(Forts.)

Om nu Första Kammaren, som genom sammanjemkningen vunnit så mycket, skulle bortkasta detta, som den vunnit, för det som ännu återstår, så påminner det ganska mycket om den, som såg skuggan af köttstycket och släppte detta för att gripa efter skuggan.

Jag kan för min del icke finna, att i sammanjemkningen ligger någonting origtigt, ty man har många gånger behandlat lagförslag så, att de sammanjemkats i sin helhet. Jag vill i detta afseende påminna om en så viktig förordning som prestvalsförordningen. Men icke blott en, utan flere sammanjemkningar ha skett på dylikt sätt, och att denna instruktion skall betraktas såsom enhet, det har tydligen visats af en stark motståndare här i kammaren, som började sitt angrepp i 1 § med att hänvisa till åtskilliga andra paragrafer, hvilket och talmannen tillät. Det finnes icke något tydligare bevis på, att denna instruktion är att betrakta såsom en enhet, och således kan och bör den såsom en enhet vid sammanjemkningen behandlas. Jag tror, att det vore mycket oklokt af Första Kammaren att afslå ett så billigt sammanjemkningsförslag som detta, hvarigenom en länge på dagordningen stående fråga kan lösas på ett för kammaren fullt tillfredsställande sätt, och utan att Kongl. Maj:ts regering behöfver hafva någon sömnlös natt, vare sig nu eller i framtiden. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Friherre Klingspor: Jag tillhörde antalet af dem, som röstade med kammarens majoritet i denna fråga förra gången, men då jag sedermera hade tillfälle att i det sammansatta utskottet deltaga i ärendets behandling, kom jag till den uppfattning, att visserligen, såsom doktor Nyström sade, denna fråga är den viktigaste af dem, hvari kamrarne fattat olika beslut, och Första Kammarens vilja härutinnan icke blifvit genomdrifven i utskottet, men att alla dessa frågor voro jemförelsevis obetydliga. Således är betydelsen af äfven den viktigaste af dessa frågor icke i sig sjelf så synnerligen stor, och ansåg jag därför, att Första Kammaren gerna kunde acceptera det föreliggande förslaget, hvarför jag äfven utan tvekan biträdde det samma.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt och vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Lades till handlingarna.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 4 och 5 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 24, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

1-3 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

4 punkten.

Friherre Barnekow: Af det föreliggande betänkandet kan kammaren finna, att meningarne inom utskottet varit mycket olika. I utskottet framställdes i denna fråga icke mindre än tio särskilda yrkanden, och på alla dessa yrkanden gjordes äfven proposition. Slutligen framgick efter åtskilliga voteringar det beslut, som betänkandet innehåller, men detta beslut är dock, såsom betänkandet visar, omfattadt blott af fyra utaf utskottets tjugu ledamöter. För min del har jag ock jemte sju andra ledamöter från Första Kammaren reserverat mig mot utskottets förslag. Af vår reservation kunde synas som om vår åsigt mycket litet skilde sig från utskottets förslag, och det gör den äfven på sätt och vis; den afviker nemligen derifrån blott i en enda punkt. Utskottet föreslår att alla, som erlægga bevillning för en inkomst af 800 kronor eller derunder, skola vara befriade från tilläggsbevillningen, och reservanterne föreslå, att alla, som erlægga bevillning för inkomst af 799 kronor och derunder, skola vara fria. Det är endast denna krona, som skiljer dem. Kongl. Maj:t har föreslagit, att alla, som erlægga bevillning för en inkomst understigande 1,200 kronor, skulle åtnjuta befrielse från tilläggsbevillningen. Häremot anmärker utskottet, att då den urtima riksdagen beslöt att äfven de, som skatta för en inkomst emellan 800 och 1,200 kronor, skulle betala för 1893 en tilläggsbevillning af 30 öre för bevillningskrona, det icke syntes välbetänt, att år 1894, då beskattningen för alla andra komme att fördubblas, desse inkomsttagare skulle gå helt och hållet fria från ökningen. Häri hafva ock reservanterne instämt. Men utskottet gör härefter följande tillägg: »Dock anser utskottet den jemkning i den af urtima Riksdagen uppdragna gränsliniens läge lämpligen böra göras, att fullständig frihet från tilläggsbevillningen medgifves dem, hvilkas inkomst icke öfverstiger 800 kronor». Och i detta uttalande hafva reservanterna icke kunnat instämma. Utskottet anför icke det ringaste skäl för sin mening, det säger endast att det finner »lämpligt» att inkomst af 800 kronor befrias från tilläggsbevillningen. Det är visserligen sant att skäl anfördes i utskottet, egentligen dock endast det, att om man läte strecket emellan dem, som drabbades af den förhöjda bevillningen, och dem, som derifrån befriades, sammanfalla med det politiska strecket, antalet röstberättigade skulle minskas. Detta skäl anfördes egentligen af representanter på stockholmsbänken, och utskottet har ej heller funnit lämpligt upptaga ett dylikt skäl i sin motivering. Detta skäl hafva vi reservanter för vår del icke heller kunnat gilla,

*Särskild
tilläggsbe-
villning för
år 1894.*

*Särskild
tilläggsbevill-
ning för år
1894.*
(Forts.)

utan vi hafva stält oss på grunden af urtima Riksdagens beslut, hvilket var, att när tilläggsbevillning skulle betalas, den skulle börja utgå med en inkomst af 800 kronor. Hvad slutligen beträffar dem, som äro uppskattade till en inkomst emellan 1,200 och 1,800 kronor, så har Kongl. Maj:t föreslagit, att tilläggsbevillningen för desse skulle nedsättas med 50 procent. Häre hafva äfven både utskottet och reservanterne instämt samt ansett, att full tilläggsbevillning skulle börja först för inkomst öfver 1,800 kronor.

På grund af de skäl, jag åberopat, anhåller jag om bifall till den af mig jemte sju andra ledamöter afgifna reservation.

Friherre Klinkowström: Jag har begärt ordet för att med några ord få fästa kammarens uppmärksamhet på en oklarhet, som förekommer i utskottets förslag, och hvilken kan förorsaka ganska mycken oreda i landsorterna, då man jemför detta förslag med den beklagligtvis antiqverade ordalydelsen i förordningen om kommunalstyrelse på landet. Om vi gå till pag. 7 i det föreliggande betänkandet, finna vi, att utskottet sjelft i tredje stycket säger: att »den föreslagna tilläggsbevillningen i sjelfva verket intet annat är än en höjning i den nu utgående bevillningen af fast egendom samt af inkomst, om ock tilläggsbevillningen på grund af den kommunala beskattningens sammanhang med bevillningen af fast egendom samt af inkomst föreslagits att utgå utan sammanblandning» med denna. Men är det således utskottets mening, att, liksom förhållandet var med den af oss i följ. beslutade tilläggsbevillningen, man icke skall lägga denna tilläggsbevillning till grund för den så kallade fyrktalssättningen af den kommunala beskattningen på landet, så får jag fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att enligt 2 mom. af 58 § i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet »till beräkningsgrund för fyrktalssättningen tjenar den bevillning enligt art. II i bevillningsstadgansom, jemlikt senast fastställda taxeringslängder till staten erlägges.» Nu är det visserligen sant — jag har fått denna upplysning nyss af en värd ledamot i kammaren, som förstår denna sak bättre än jag, — att den andra artikeln i bevillningsförordningen har upphört att existera och har blifvit ersatt med bevillningen för fast egendom, men art. II står likväl kvar här i författningen om kommunalstyrelse på landet, och i många socknar, der majoriteten i kommunalstämman utgöres af allmogemän eller andre sådane personer, som icke komma att lida af denna stora tilläggsbevillning, der kan lätt hända, att man i enlighet med ordalydelsen af detta beklagligtvis antiqverade mom. af 58 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet kommer att beräkna fyrktalet efter hela bevillningens belopp, detta så mycket hellre, som utskottet sjelft säger, att tilläggsbevillningen endast är ett tillägg till den allmänna bevillningen. En sådan missuppfattning kan hafva högst beklagliga följder, ty herrarne, som hafva fast egendom på landet, veta litet hvar, huru högt de kommunala utgifterna stiga. För mig belöpa de sig till tjugu kronor pr bevillningskrona, men i den landsort, jag representerar, nemligen Elfsborgs län, finnas hemman, som hafva kommunalutskylderna beräknade ända till femtio-

två gånger bevillningskronan. Således är det här icke fråga om någon ringa sak för landet, utan tvärtom om en mycket stor och viktig.

Jag vill endast genom dessa få ord göra kammaren uppmärksam på frågan; kan ett tillfredsställande svar lemnas, så mycket bättre. Det synes mig emellertid, att i det förslag till förordning angående utgörande af en särskild tilläggsbevillning för år 1894, hvilket finnes bifogadt utskottets betänkande å pag. 11, hade bort inskjutas de få orden: *att denna tilläggsbevillning icke skulle utgöra grund för beräkningen af fyrktalet i och för kommunalutgifternas bestämmande*. Om dessa få ord blefve tillagda, skulle meningen vara fullkomligt klargjord. Jag är öfvertygad, att eljest mycket obehag kan inträffa. Detta kan visserligen rättas genom klagomål af den, som finner sig för högt beskattad; men för det första får han betala de för höga utskylderna, innan han får sina besvär afgjorda, och för det andra är det onödigt att gå en sådan omväg, då den kan undvikas genom att inskjuta några få ord i förordningen.

Särskild tilläggsbevillning för år 1894.

(Forts.)

Herr af Burén: Min mening är, att väl någon lindring, men icke full befrielse för de mindre beskattades inkomst bör ega rum, i synnerhet i en tid, då så många bland dem pocka på rättigheter utan att vilja veta af några skyldigheter. För hvarje rättänkande måste det vara klart, att skatten till staten, till kronan bör vara icke blott billig och rättvis, utan äfven allmän. Skatten till fosterlandet är dessutom en »helig» skatt, ty det budet gäller ännu i dag såväl för hög och låg, som för rik och fattig: »gifver kejsaren det kejsaren tillhör och Gudi det Gudi tillhör», och enkans skärf medför ofta större välsignelse än skatten från den, som sitter i stort öfverflöd. Jag tror, att det ligger en stor fara deruti att man genom hel befrielse från skattskyldighet till kronan arbetar bort pligt- och fosterlandskänslan hos den stora massan af folket. Jag har äfven varit motståndare till de föreslagna stora afkortningarne och bevillningsafdragen nu närmast därför, att de icke äro lika för alla. De små skuldsatta hemmansegarne, som i de allra flesta fall hafva det vida sämre än de, som sitta med en bestämd inkomst af vare sig 400, eller 800, eller 1,200, eller 1,700 kronor, äro icke befriade från skatt och hafva icke något bevillningsafdrag. Denna min mening har jag förut haft tillfälle att uttala under diskussionen i denna kammare den 22 april angående allmänna bevillningen; kanske den kan komma att beaktas vid den blifvande revisionen af bevillningsförordningen, men jag har icke nu fått något understöd för denna min åsigt, hvarför jag måst ansluta mig till den mening, som närmast öfverensstämmer dermed, och hvari äfven herr Söderberg instämt, nemligen den reservation, som afgifvits af friherre von Schwerin jemte flere andra ledamöter från Andra Kammaren och till hvilken jag anhåller att få yrka bifall.

Friherre Barnekow: För att besvara den af friherre Klinckowström framställda anmärkningen ber jag att få upplysa, att förslagets uppställning är hemtat från beslutet vid 1879 års riksdag, då äfven en tilläggsbevillning pålades. Äfven vid den urtima riksdagen affatta-

Särskild
tilläggsbevill-
ning för år
1894.
(Forts.)

des motsvarande punkt på samma sätt som nu. Jag antager därför, att förslaget uppställning icke kan gifva anledning till några misstag. Rörande tilläggsbevillningen kommer dessutom särskild författning att utfärdas, så att den icke bör kunna sammanblandas med den allmänna bevillningen. Förslaget är efter min förmening alldeles riktigt uppställt, och jag tror således, att friherre Klinckowströms anmärkning var obefogad.

Herr Philipson: Då jag i bevillningsutskottet instämt i den af friherre Barnekow med flere afgifna reservationen, kunde jag visserligen inskränka mig att allenast yrka bifall till densamma på de skäl och grunder, friherre Barnekow redan anfört. Men då en ärad ledamot af denna kammare yrkat bifall till en af honom biträdd, af friherre von Schwerin med flere afgifven reservation mot bevillningsutskottets föreliggande betänkande, så ber jag att få yttra några ord.

Det framgår af denna reservation, att man önskat, att äfven afdrag för de mindre fastighetsegarne skulle ega rum. Men detta förslag kan tillbakavisas på enligt mitt förmenande mycket giltiga skäl. En enda person kan vara egare af rätt många mindre fastigheter af tillhoppa större värde och skulle sålunda enligt detta förslag ändå kunna gå fri från tilläggningsbevillning därför. Något yrkande har emellertid icke i denna del gjorts. Deremot har det yrkats, att från och med 800 kronors taxerad inkomst tilläggsbevillningen skulle utgå oafkortad. Enligt min uppfattning skulle denna tilläggsbevillning komma att drabba synnerligen hårdt för de lägre beskattade. Det är oss alla bekant, att de kategorier skattskyldige, som finnas mellan 800, 1,200 och 1,800 kronors inkomst till större delen bestå af lägre tjenstemän, vare sig de tillhöra statens verk eller äro anställda i enskilda verk eller inrättningar. Dessutom finnes det en hel del mindre pensionstagare, hvilkas pensioner skulle drabbas af den högre bevillningen. Och det finnes vidare inom denna kategori en mängd enkör, hvilka väl behöfva den lilla inkomst, de ega, för att dermed försörja sig och de sina, och hvilka alltså borde vara från denna tilläggningsbevillning befriade. Det förvänar mig att den talare, som yrkat på full tilläggsbevillning för alla öfver 800 kronor, kunnat tala om »enkans skärf», då det här icke är fråga om frivilliga bidrag, utan det gäller att pålägga en tilläggsbevillning, som lättare bäres af dem, hvilka hafva större inkomster och större förmåga att bära skatten. För min del hoppas jag, att denna kammare, med erkännande af det behjertansvärda i att de mindre bemedlade vinna någon lindring, bifaller den af friherre Barnekow med flere afgifna reservationen, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr af Burén: Jag har den tillförsigt och tro, att den reservation, jag och herr Söderberg i denna punkt biträdt, kommer att antagas af Andra Kammaren. Detta utgör visserligen icke någon anledning för denna kammare att antaga densamma. Men då det ju i riksdagens sista timma skulle föranleda gemensam votering, om kamrarna härutinnan komme till olika beslut, då skilnaden mellan

de båda förslagen icke är synnerligen stor, och den omständighet torde väga något, att sagda reservation, hvilken jag och herr Söderberg omfattat, mera står i öfverensstämmelse med urtima Riksdagens beslut än den reservation, som biträds af öfrige reservanter från Första Kammaren, enär urtima Riksdagen har föreslagit **en** tilläggningsbevillning från 800 kronor, och vi föreslå äfvenledes **en** tilläggsbevillning från 800 kronor, medan deremot friherre Barnekow och öfrige reservanter från Första Kammaren föreslå icke mindre än tre olika grader af tilläggningsbevillning, en från 800 till 1,200 kronor, en från 1,200 till 1,800 kronor och en från 1,800 kronor och deröfver, samt då detta synes mig vara ett talande skäl för att den af friherre von Schwerin med flere afgifna reservationen af Första Kammaren bifalles, så tar jag mig friheten förnya mitt yrkande om bifall till denna reservation.

Särskild
tilläggsbevill-
ning för år
1894.
(Forts.)

Friherre Klingspor: De, hvilka icke känna sig tillfredsställda med utskottets förslag, hafva att välja mellan antingen rent afslag eller endera af de två reservationer, som afgifvits, den ena af de flesta af utskottets ledamöter från Första Kammaren och den andre af friherre von Schwerin m. fl., och hvilken i Första Kammaren representeras af herr af Burén. Då man granskar dessa reservationer och jemför dem med hvarandra, så måste man erkänna, att den sistnämnda, som herr af Burén omfattar, är den i tillämpningen enklaste. Man kan visserligen med ett visst fog säga, att de »mindre bemedlade» med en inkomst af mellan 800 och 1,200 kronor borde hafva någon lindring. Men hvilka af dessa inkomstagare äro »mindre bemedlade»?

Det är i afseende härå skilnad mellan olika klasser. En person tillhörande arbetsklassen är i en ganska god ställning, då han kommer öfver ett sådant inkomstbelopp, hvaremot en person i en högre ställning är i ganska dåliga vilkor, då han börjar med 800 kronor. Begreppet härå är således mycket relativt. Jag tror, att man icke vinner något genom att, utöfver redan befintligt bevillningsfritt afdrag, göra någon skilnad i beskattningen på inkomstbelopp från och med 800 kronor. Då fråga är om den direkta bevillningen är det klokt, att de, som ha rätt att pålägga densamma äfven få vidkännas trycket deraf och icke få skjuta det öfver på andra samhällsklasser. En annan sak är det, om det vore fråga om en progressiv beskattning. Jag tror dock icke, att den progressiva beskattningen bör börja vid så små belopp som ett à två tusen kronor. Skall en sådan beskattningsform antagas, bör den endast ifrågakomma vid större inkomstbelopp. Jag tänker härvid närmast på vissa bolag, hvilkas inkomst går upp till 50,000 à 100,000 kronor eller deröfver och för hvilka en ökad bevillning icke skulle medföra någon känbar utgift. Jag tror icke vi böra förlora oss i att tala om *progressiv* beskattning vid de små inkomstbelopp oss bevillningsfritt afdrag medgifves, och det skulle möjligen föra på villospår för framtiden att börja med ett så ofullkomligt foster i den vägen, som det utskottet föreslagit.

Jag ber att få tillstyrka bifall till herr af Buréns reservation.

Särskild
tilläggsbevill-
ning för år
1894.
(Forts.)

Herr Bennich: Lika med den siste ärade talaren har jag nöjet att denna gång instämma med herr af Burén. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att den reservation, som herr af Burén omfattat, går i samma riktning som urtima Riksdagens beslut förra året. Om vi nu skulle, under det bevillningsförordningen är under omarbetande och följaktligen mycket snart kommer att underkastas sannolikt mycket stora förändringar, riksdag efter riksdag ändra grunderna för det ena eller andra afdraget, så vinner man mycket litet för de skattskyldige, men deremot blir trasslet vid tillämpningen ofantligt stort. Ena året, 1893 tillämpas en grund och 1894 en annan grund. Både för de skattskyldige och för hela debiteringsbestyrets handhavande leder det otvifvelaktigt till mycken förvirring att tillämpa olika principer år efter år. Mig synes det således, att man bör vidhålla den grundsats, som gjorde sig gällande vid den urtima riksdagen, till dess vi snart få en ny bevillningsförordning uppgjord efter helt andra grunder än de hittills tillämpade. Jag tillstyrker därför, ur ordningens och lätt-tillämplighetens synpunkt, att kammaren måtte bifalla herr af Buréns reservation.

Herr Almström: Jag ber att få mot de två sista ärade talarne påpeka, att den reservation, som afgifvits af friherre Barnekow och hvari de flesta Första Kammarens ledamöter i utskottet instämt, ovilkorligen närmare sammanfaller med urtima Riksdagens beslut än den herr af Burén biträdt.

Jag påminner derom, att urtima Riksdagens beslut var, att en tilläggsbevillning af 30 procent skulle utgöras för år 1893, men att från tilläggsbevillningens utgörande skulle befrias de, hvilka för inkomst vore taxerade till belopp understigande 800 kronor. Herr af Burén anför såsom sin åsigt, att han anser, att den af friherre von Schwerin med flere afgifna reservationen skulle hafva utsigt att gå igenom i Andra Kammaren. Detta veta vi dock icke och, äfven om så vore fallet, tror jag, att det skäl, som anförts af herr Philipson i afseende å svårigheten att rätt beskatta de små egendomsegarne, gäller mera än det skäl, som skulle ligga deri, att frågan skulle hafva mer eller mindre utsigt att gå igenom. Det är redan af herr Philipson anfördt, att det vore origtigt att lemna någon lindring för de små fastigheterna, då en person kan vara egare af flera små fastigheter och således vara i den ställning, att han icke komme i åtnjutande deraf.

Jag yrkar bifall till den af friherre Barnekow med flera afgifna reservationen.

Herr Dickson, Charles: Då det är ganska antagligt att efter den urtima Riksdagens beslut och afskrifningen af grundskatterna Riksdagen kommer att framdeles i ännu starkare grad än hittills tillgripa den direkta beskattningen, hvilken således kommer att betydligt förhöjas, och då det alltså torde vara säkert, att en omarbetning af bevillningsförordningen bör ega rum, så att en rättvis grund för beskattningen må kunna tillämpas, synes det mig, lika med herr Bennich, vara särdeles olämpligt att vid detta tillfälle, som blott är

att betrakta såsom ett provisorium, göra någon förändring i grunderna för bevillningens utgående, utan synes det mig, att den grund, som antagits af den urtima Riksdagen för den tilläggsbevillning som då beslöts, bör tillämpas fortfarande och till dess ny bevillningsförordning blifver utfärdad.

Jag får därför lika med herr af Burén och herr Bennich instämma i den reservation, som afgifvits af friherre von Schwerin med flere.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande den nu föredragna punkten yrkats dels, af friherre *Barnekow*, bifall till hvad han i afseende på denna punkt hemställt i sin vid utlåtandet fogade reservation, dels ock, af herr *af Burén*, bifall till det förslag, som innefattades i friherre von Schwerins vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen först proposition på bifall till hvad utskottet i punkten hemställt och vidare propositioner i enlighet med nyssnämnda båda yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på godkännande af herr af Buréns yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Philipson* begärde votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till friherre Barnekows yrkande uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller det förslag, som innefattas i friherre von Schwerins vid 4 punkten af bevillningsutskottets betänkande n:o 24 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles hvad friherre Barnekow i afsende på denna punkt hemställt i sin vid betänkandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—60;
Nej—33.

5 punkten.

Herr af Burén: Jag ber att få yrka bifall till punkt 5 af före-

varande betänkande, sådan den lyder enligt den af friherre von Schwerin med flere afgifna reservationen.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren det förslag, som innefattades i friherre von Schwerins vid förevarande punkt afgifna reservation.

6—9 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets nedannämnda, den 4 och 5 i denna månad bordlagda memorial:

n:o 13, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbanken äfvensom i aflöningsstaten för samma bank, samt

n:o 14, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial föreslagit och hemställt.

Vid förnyad föredragning af sammansatta banko- och lagutskottets den 4 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 5, med anledning af väckt motion om ändringar i ansvarighetslagen för Riksdagens fullmäktige i Sveriges riksbank, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 3 och 4 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 66, i anledning af dels väckt motion angående ändringar i strafflagen i syfte af dödsstraffets afskaffande, dels ock motion angående suspenderande af detta straff, samt

n:o 67, i anledning af dels väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande oäkta barns försörjning,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Förslag till
ändringar i
förordningen
angående
allmänt
kyrkomöte,*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 3 och 4 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 68, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2, 4 och 5 §§ i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, än äfven väckt motion om ändring i samma förordning.

Herr Annerstedt: Jag får värdsamt föreslå:

att ifrågavarande utlåtande skall punktvis och det i första punkten af utskottet tillstyrkta lagförslaget paragrafvis samt 5 § deri hvarje stycke särskildt föredragas;

att först sedan lagförslaget blifvit genomgånet dess rubrik samt derefter utskottets hemställan rörande förslaget skall föredragas; äfvensom

att, för den händelse lagförslaget i vissa delar kommer att af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet skall lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende på de paragrafer eller stycken af 5 §, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

*Förslag till
ändringar i
förordningen
angående
allmänt
kyrkomöte.*
(Forts.)

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

1 punkten.

Utskottets förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 2, 4 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863.

§§ 2 och 4.

Godkändes.

§ 5.

1 stycket.

Herr Fröberg: Såsom af anteckningarna efter det föredragna betänkandet synes, har jag reserverat mig mot utskottets beslut beträffande nu föredragna moment af 5 §.

Enligt gällande lag skall för hvarje pastorat utses en valman för att deltaga i valet af kyrkomötesombud, och i denna lag har icke Kongl. Maj:t föreslagit någon förändring. Deremot har en enskild motionär, herr O. B. Olsson, i Andra Kammaren väckt förslag om det tillägg, att inom hvarje pastorat skall utses en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af 5,000, och detta förslag har äfven af lagutskottet nu blifvit tillstyrkt. För min del anser jag den af herr O. B. Olsson föreslagna och af lagutskottet förordade lagförändringen vara alldeles obehöflig och icke gagnelig. Tvärtoim skulle den i praktiken, synes det mig, komma att medföra flera väsentliga olägenheter. Jag har mig bekant, att redan nu uppstå understundom icke så få svårigheter för att kunna erhålla lämpliga personer att deltaga i utscende af kyrkomötesombud, och detta af det skälet, att dessa elektorer hittills icke varit berättigade att åtnjuta någon ersättning för inställelse vid valtillfället, utan äro skyldige att bekosta sina resor sjelfva. Att finna på personer inom de vidsträcktare distrikten, som äro nog uppoffrande att underkasta sig dylika resor är redan ganska svårt, och ännu svårare skulle det blifva,

Förslag till ändringar i förordningen angående allmänt kyrkomöt.
(Forts.)

om man utsträckte bestämmelserna så långt som nu blifvit föreslaget. Dessutom har jag aldrig hört några klagomål öfver, att ombuden utses på sätt nu är föreskrifvet. Tvärtom tror jag, att hittills gällande ordning i det fallet lemnat ett godt och tillfredsställande resultat. Jag vill erinra om förhållandena från en ort, som jag känner till, från det sydligaste valdistriktet inom Hernösands stift. Detta distrikt är visserligen till sitt omfång ett bland de minsta inom stiftet, men icke desto mindre omfattar det södra Ångermanland, Medelpad, Jemtland och Härjedalen. Inom detta valdistrikt finnes det elektoror, som för att infinna sig på samlingsstället, som vanligen varit Torp eller Sundsvall, men äfven om man tagit hvilket ställe som helst inom distriktet, haft att resa 25 å 30 mil. Skulle man nu öka ombudens antal på detta vis torde den praktiska följden deraf blifva den, att de församlingar, som vore närmast belägna intill valstället, skulle skicka fullmäktige, men de mera afägsset belägna skulle icke göra detta, och inflytandet på valen skulle öfverflyttas å röstberättigade personer i de orter, der det nu icke finnes. I det valdistrikt, som jag nyss omnämnde, finnes det mer än 50 pastorat. Således är det redan nu minst 50 elektoror, som der skola utses. Skulle det nu blifva så, att utskottets förslag komme att bifallas, antager jag, att nämnda antal i allmänhet komme att fördubblas, ty det finnes också många pastorat med så stor folkmängd, att den uppgår till 10,000 å 15,000 människor. Det skulle hafva till följd, att antalet elektoror skulle blifva för stort och icke medföra den ringaste fördel utan tvärtom ganska stora onödiga kostnader och besvär; och så torde nog förhållandet blifva inom flere andra valdistrikt.

Jag anhåller därför, att kammaren ville, med afslag å utskottets förslag i denna del, bibehålla den i ämnet gällande lag.

Herr Claëson: När ärendet behandlades inom utskottet, förordade jag icke bifall till den föreslagna ändringen. Jag ansåg, att valapparaten derigenom skulle blifva väl stor, och jag befarade, att många af de större socknarna, som voro belägna långt från valstället, skulle snarare anse förändringen såsom ett onus än en förmån. Mig syntes äfven, att, då den föreslagna ökningen af antalet ombud vid kyrkomötet blifvit af utskottet på goda grunder afstyrkt, skälet för ökad antal elektoror derigenom i någon mån försvagats; men då det vid omröstningen visade sig, att flertalet inom utskottet ansåg den föreslagna ändringen önskvärd, reserverade jag mig icke deremot, enär den onekligen också har ganska goda skäl för sig. Derigenom skulle ju bestämmelserna angående val af elektoror till kyrkomötesfullmäktige komma i mera öfverensstämmelse med andra likartade val, såsom af elektoror för landstingsmannaval samt för riksdagsmannaval, der dessa val förrättas medelbart. Jag ber att i det fallet få påvisa förhållandena inom den ort, jag tillhör. Leksands stora socken väljer 5 elektoror för utseende af landstingsmän under det en socken i samma tingslag väljer 3 och de öfriga endast 2 hvar. För val af riksdagsman utsåg Leksands socken 11 elektoror och de 3 öfriga i tingslaget tillsammans endast 10. Det synes mig då ligga en viss följdriktighet uti, att den stora socknen äfven vid val af kyrko-

mötesfullmäktige har mera att säga än hvarje af de små socknarna. *Förslag till ändringar i förordningen angående allmänt kyrkomöte.*
 Ännu större är det af motionären påvisade missförhållandet i Stockholm, der 10 små församlingar med tillsammans 12,000 medlemmar kunna öfverrösta de 8 stora församlingarna med omkring 230,000 medlemmar.

Det skäl, som fans på den tid, då kyrkomötesförordningen skrefs och som den föregående talaren framhöll, eller kostnaderna, som för ombuden voro förenade med resorna till förrättningsstället, har på ofantligt många ställen minskats genom förbättrade kommunikationer. Sedan de 3 socknar inom min domsaga, Leksands, Gagnefs och Rättviks, hvilka i händelse af bifall till förslaget skulle komma att välja större antal elektorer än nu, fått jernväg till förrättningsstället, hafva desse elektorer icke svårt att fullgöra sitt uppdrag. På dessa grunder har jag icke reserverat mig mot utskottets hemställan. Emellertid vore det måhända bäst, om man ginge en medelväg, så att man låte de större församlingarne välja ytterligare en elektor, icke för hvarje fullt tal af 5,000 utan för hvarje fullt tal af 10,000 invånare, i hvilket fall förändringen skulle inverka ytterst litet på landsbygden, der ju ej finnas flere än omkring 10 församlingar som hafva 10,000 medlemmar, under det att i Stockholm derigenom skulle afhjelpas de största oegentligheterna. Då ett sådant förslag dock icke framstälts hvarken af mig eller någon annan inom utskottet, lönar det sig nog icke att nu framkomma dermed, men jag tänker mig, att det möjligen i sammanjemkningsväg skulle kunna åstadkommas. Af ofvan antydda skäl gör jag nu icke något yrkande i ämnet.

(Forts.)

Herr Billing: Då den siste talaren icke yrkade bifall till utskottets förslag, är det egentligen onödigt att jag yttrar mig. Jag begärde nemligen ordet i den tanke, att talaren skulle göra sådant yrkande. Då jag emellertid fått ordet, vill jag säga något om sjelfva den föreliggande saken.

Lagutskottet har föreslagit förändring, hufvudsakligen i tvenne delar af den 5:te § af förordningen angående allmänt kyrkomöte, den ena beträffande valrätten och den andra beträffande valsättet. Hvad som nu är föredraget, är endast den första punkten, som angår valrätten, och jag vill därför icke angående den punkt, som afser förändring i valsättet, nu säga annat, än att jag för min del anser det af utskottet föreslagna valsättet otvifvelaktigt enklare och bättre än det nuvarande; men jag vill icke derom nu göra något yrkande, då punkten icke är föredragen. Hvad deremot angår den föreslagna förändringen i afseende på valrätten, kan jag icke annat än på det bestämdaste yrka afslag på densamma, på samma gång jag villigt erkänner, att denna förändring icke är af synnerligt vigtig natur. Jag medgifver också att den icke aldeles saknar skäl, som vid första påseende för en och annan torde vara tilltalande. Mot utskottets förslag kunna emellertid anföras tre skäl. Det första är det, att mig veterligt aldrig några klagomål förnummits öfver den hittills varande ordningen för utseende af elektorer vid val af kyrkomötets ledamöter. Och icke blott detta, utan intet skäl till klagan torde heller hafva

*Förslag till
ändringar i
förordningen
angående
allmänt
kyrkomöte.
(Forts.)*

förefunnits. Jag tror icke heller, att det kan blifva något verkligt skäl dertill på grund af kyrkomötets uppgift och på grund af de frågors beskaffenhet, som vid kyrkomötet behandlas. Jag har icke kunnat tänka mig möjligheten af, huru på kyrkomötet frågor skulle kunna förekomma, som på något sätt skulle ställa de större och folkrikare församlingarne och de mindre folkrika mot hvarandra.

Det andra skälet är det, att så oskyldig förändringen än synes vara, så innebär den dock en principiell förändring af kyrkomötesinstitutionen. Den vill till grund för denna institution lägga hvad jag vill kalla en individualistisk uppfattning. Hittills har man ansett, att kyrkomötesförfattningen hvilar på den tanken, att det är församlingarna, som representeras på kyrkomötet, och icke de enskilda personerna. Det är församlingslivet, som der skall hafva sina målsmän, och församlingslivet är icke föränderligt på sådant sätt, att det i de folkrikare socknarna skulle hafva andra uppgifter än i de mindre folkrika. Jag tror, att det ligger ett icke ringa värde deruti, att det är *församlingen* och icke de enskilde, som representeras på kyrkomötet, och den föreslagna förändringen innebär i detta hänseende en principiell förändring och en principiell försämring.

Det tredje skälet som jag vill anföra mot utskottets förslag är det, att frågan ännu saknar all utredning. Man har icke genom någon utredning visat, huru detta faktiskt komme att verka, men en följd som ligger nära till hands att antaga, är den, att städerna komme att blifva dominerande öfver landsbygden. Vi må tänka på en valkrets, i hvilken en sådan stor stad som t. ex. Göteborg ingår — Stockholm utgör som bekant en valkrets för sig, så att i det nu berörda afseendet den föreslagna förändringen der har intet att betyda — i den andra nämnda valkretsen komme Göteborg att, i stället för såsom nu välja 4 eller 5 elektorer, utse så många som qvoten, om dess stora invånareantal divideras med 5,000. En förändring i nu antydda syfte skulle således bestämdt hafva till följd, att städerna finge ett mycket större inflytande på valen till kyrkomötets ledamöter än andra församlingar, och jag tror icke, att detta vore något särskildt eftersträfvansvärdt.

På grund af de anförda skälen anhåller jag att få yrka afslag på den föredragna punkten.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande stycke endast blifvit yrkad, att kammaren, med afslag å utskottets förslag, så vidt det skilde sig från motsvarande stycke af 5 § i nu gällande förordning angående allmänt kyrkomöte, ville besluta, att detta stycke skulle bibehållas oförändradt.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af ifrågasvarande stycke i enlighet med utskottets förslag och vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

2 stycket.

Herr Casparsson: Jag har fäst mig vid ett uttryck, som

utskottet begagnat. Det föreslår, att »med iakttagande att hvarje pastorat anses tillhöra det stift, hvarinom moderkyrkan är belägen, två eller flera pastorat inom samma stift och valdistrikt må om *gemensamt elektorval* sig förena.» Hvad menas med elektorval? Enligt min uppfattning och enligt vanligt språkbruk kan dermed icke menas annat än sjelfva *valförrättningen*. Men det finnes mig veterligt icke någon form, hvarunder två eller flera pastorat kunna förena sig om samma valförrättning, och det är, så vidt jag känner kyrkostämmoförordningen, för närvarande en ren omöjlighet, men att i ett lagförslag intaga ett medgifvande, hvars användande är en omöjlighet, synes mig icke välbetäckt. Den nuvarande ordalydelsen är fullkomligt klar och tydlig, att två eller flera pastorat må förena sig om »*gemensamt elektorval*». Det är något helt annat, och det låter säga sig, ty hvarje pastorat kan under den form, som är föreskrifven genom bestämmelserna angående kyrkostämma välja till elektor samma person som ett annat pastorat, men att tillåta 2 eller flera pastorat att förena sig om *gemensamt »elektorval»* anser jag, såsom sagdt, för en omöjlighet.

*Förslag till
ändringar i
förordningen
angående
allmänt
kyrkomöte.*
(Forts.)

På denna grund måste jag yrka afslag på den föredragna punkten, i hvad den skiljer sig från hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, afslög kammaren utskottets förslag, så vidt det skilde sig från motsvarande stycke af 5 § i nu gällande förordning angående allmänt kyrkomöte och beslöt, att detta stycke skulle bibehållas oförändradt.

3 stycket.

Godkändes.

4 stycket.

Herr Annerstedt: Jag ber att få instämma i hvad en föregående talare under öfverläggningen vid första punkten yttrat angående den nu föreliggande, nemligen att det af lagutskottet föreslagna valsättet är fördelaktigare än det för närvarande använda, på den grund att det är enklare och liknande det vid val till landstingsmän följda, hvilket är af allmänheten mera känt. Men då den nu föreslagna redaktionen af det fjerdaste stycket är affattad under förutsättning, att beslutet angående första punkten af 5 § skulle blifva sådant det af utskottet föreslagits, kan måhända redaktionen icke passa in på det beslut, som kammaren fattat i fråga om första punkten, eller att endast en elektor för hvarje församling skall utses. Härtill kommer, att enligt mitt förmenande rätta vägen för kammaren att vinna denna förbättrade valmetod är den, att kammaren vid detta tillfälle antager mom. 4 af § 5 med den ordalydelse det har i nu gällande kyrkomötesförordning, för att sedermera, då lagutskottet sin pligt likmätigt försöker att sammanjemka kamrarnes olika beslut, få denna del af förslaget antagen med den lydelse Andra Kammarens beslut innehåller. Jag anser mig nemligen kunna antaga, att Andra Kam-

*Förslag till
ändringar i
förordningen
angående
allmänt
kyrkomöte.
(Forts.)*

maren kommer att godkänna utskottets förslag, såväl hvad angår första som fjerde mom. af ifrågavarande §. Utskottet synes mig då kunna föreslå en sammanjemkning på det sättet, att hvardera kammaren med afstående af sitt beslut i ett stycke antager medkammarens, så att utskottets hemställan kommer att gå ut derpå, att Första Kammaren med afstående från sitt i fråga om fjerde punkten fattade beslut antager medkammarens beslut angående förändradt valsätt vid utseendet af kyrkomötets ledamöter, under det Andra Kammaren afstår från sitt beslut i fråga om första punkten. Denna sammanjemkning skulle utan tvifvel försvåras, derest Första Kammaren i fråga om första punkten stannar i olika och vid fjerde punkten fattar samma beslut som Andra Kammaren. Vid sådant förhållande vågar jag föreslå, att fjerde stycket af § 5 skall lyda på följande sätt:

Samtliga de inom ett valdistrikt utsedde elektorers skola på kallelse sammankomma inför en inom distriktet boende, af domkapitlet förordnad valförrättare. Vid detta sammanträde skola elektorerna, medelst slutna sedlar, hvar för sig till ombud föreslå en å kyrkostämman röstberättigad man. Falla dervid rösterna till mer än hälften på en man, vare han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan flere, att sådan röstöfvervigt för någon icke eger rum, anställs ny omröstning till antagande af den, som de flesta rösterna erhållit, eller, om han icke antages, af den, som näst honom blifvit af de flesta kallad, och så vidare. Skulle, sedan alla omröstningarna sålunda försiggätt, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna öfvervigt, anställs ny omröstning öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald. Hafva två eller flere vid någon af dessa omröstningar erhållit de flesta och lika många röster, afgöres frågan genom lottning dem emellan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på det nu föredragna stycket endast blifvit yrkadt, af herr *Annerstedt*, att kammaren, med afslag å utskottets förslag, så vidt det skilde sig från fjerde stycket af 5 § i nu gällande förordning angående allmänt kyrkomöte, ville besluta, att detta stycke skulle bibehållas oförändradt.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af förevarande stycke med den lydelse, utskottet föreslagit, och vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

5 och 6 styckena.

Godkändes.

Ingressen och rubriken.

Herr *Annerstedt*: Jag får vördsamt yrka, att kammaren ville besluta att till utskottet återförvisa ingressen och rubriken till denna lag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, visades ifrågavarande delar af lagförslaget åter till utskottet.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens förut fattade beslut.

2 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 101, till Konungen om förbättring i de nuvarande pensionsvilkoren för folkskolelärarynkes och pupillkassa.

Justerades nio protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1.34 e. m.

In fidem
A. von Krusenshjerna.

Lördagen den 6 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7. e. m.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 41, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

n:o 103, angående beräkningen af statsverkets inkomster;

n:o 104, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående disposition till svenska kyrkan i Paris af öfverskott å de från svenska kronans fastighet i Konstantinopel inflytande hyresinkomster;

n:o 105, angående statsregleringen för år 1894 och sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp; samt

n:o 106, med ny riksstat.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 102, till Konungen i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående delning af Hernösands stift.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial n:o 79, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 7.06 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Söndagen den 7 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets memorial n:o 80, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och lagutskottets memorial n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utskottets hemställan i första punkten af dess utlåtande n:o 68 öfver ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2, 4 och 5 §§ i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, än äfven väckt motion om ändring i samma förordning.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 79.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse n:o 107, till Konungen i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande oäkta barns försörjning.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.35 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Måndagen den 8 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 1 i denna månad.

Anmäldes och bordlades sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 11, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli samt gratifikation åt dess vaktbetjening.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 6 och 7 innevarande maj bordlagda memorial n:o 79, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 80, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning af lagutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utskottets hemställan i första punkten af dess utlåtande n:o 68 öfver ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2, 4 och 5 §§ i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, än äfven väckt motion om ändring i samma förordning, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 108, till Konungen angående upprättadt nytt reglemente för riksgäldskontoret.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 109, till Konungen angående bevillningen af fast egendom samt af inkomst.

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser:

n:o 111, till Konungen, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning, och

n:o 112, till fullmäktige i riksbanken, med öfverlemnande af bankoreglementet.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,44 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 9 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Justerades protokollen för den 2 i denna månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 38, till Konungen angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 113, till Konungen, angående

ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 114, till Konungen, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 2, 4 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, än äfven väckt motion om ändring i samma förordning.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels till Riksdagens skrifvelse, n:o 110, till Konungen, om ändring i förordningen angående expeditionslösen, åsyftande rättighet för part att i visst fall tidigare utfå expedition, dels ock till paragrafer i Riksdagsbeslutet:

- n:o 29, angående statsregleringen;
- n:o 30, angående samma ämne;
- n:o 31, angående disposition af besparingarna å hufvudtitlarna;
- n:o 32, angående beräkningen af Riksgäldskontorets utgifter och inkomster;
- n:o 33, angående bankovinsten;
- n:o 34, angående ändring i § 4 i lagen för Rikets Ständers bank;
- n:o 35, angående ändring i §§ 13 och 17 af lagen om Rikets mynt den 30 maj 1873;
- n:o 36, om förhöjning i bevilningsafgiften af bankbolag med sedelutgifningsrätt;
- n:o 37, rörande vissa ändringar i förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864;
- n:o 38, om lagbestämmelser i syfte att bereda vissa enskilda tjänstemän samma skydd som statens mot förnärmelser i deras tjänsteutöfning;
- n:o 39, om ändring i 227 § sjölagen;
- n:o 40, angående ändring af gällande bestämmelser om utbetalande af belöning för dödande af björn och varg;
- n:o 41, om ändring af § 10 mom. 1 i förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 31 december 1891;
- n:o 42, angående tullbevilningen;
- n:o 43, om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket;
- n:o 44, angående flottning af skogsalster i gränsloderna mellan konungariket Sverige och storfurstendömet Finland;
- n:o 45, om ändring af § 7 i förordningen angående stämpelafgiften den 5 september 1890;
- n:o 46, angående den för en å okänd ort vistande arfvinge förordnade gode mannens rättsliga ställning;
- n:o 47, angående förbud mot frälseräntans skiljande från hemman, hvarmed den förenats;

n:o 48, angående lag om stiftstyrelse;
n:o 49, angående odlingslånefonden;
n:o 50, angående afslutande af arbetena å stambanan mellan Vännäs (Nyby) och Öfver—Luleå (Boden);
n:o 51, angående anskaffande af rörlig materiel till bansträckan Vännäs—Öfver—Luleå;
n:o 52, angående lån till telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende; samt
n:o 53, om ändring i gällande bestämmelser rörande oäkta barns försörjning.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelse till Konungen:
n:o 115, angående val af delegerade att deltaga i en jubelfest till firande af Upsala möte;
n:o 116, i fråga om nedsättning i afgifterna för persontrafiken å statens jernvägar; och
n:o 117, om afskaffande af öfversättningsprovet från svenska till latin i mogenhetsexamen.

Vid föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 11, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli samt gratifikation åt dess vaktbetjening, biföll kammaren hvad utskottet i memorialet hemställt.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde.

Tillkännagafs, att Kongl. Maj:t låtit genom offentligt anslag bjuda och kalla Riksdagens samtliga ledamöter att onsdagen den 10 innevarande månad, efter förrättad gudstjenst, sig å rikssalen infinna för att enligt 36 § riksdagsordningen af Kongl. Maj:t i nåder hemförlofvas.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m.

Kammaren åtskildes kl. 2.47 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 9 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 54, om ändrad lydelse af §§ 2, 4 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863;

n:o 55, angående bevilning af fast egendom samt af inkomst;

n:o 56, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning;

n:o 57, angående ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken;

n:o 58, angående åtskilliga på grund af § 89 regeringsformen väckta frågor; samt

n:o 59, angående statsregleringen.

Protokollsutdrag härom justerades.

Kammaren åtskildes kl. 7.03 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 10 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10,30 f. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag, n:o 60, till paragraf i riksdagsbeslutet angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken.

Protokollsutdrag härom justerades.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Herr talmannen och kammarens ledamöter afgingo kl. 10,50 f. m. till Storkyrkan, der riksdagspredikan hölls af vice komministern i Klara församling, regementspastorn E. Schröderheim. Efter gudstjenstens slut begaf kammaren sig till rikssalen, der jemväl Andra Kammaren infann sig. Sedan herr statsrådet och t. f. chefen för civildepartementet Wikblad uppläst Kongl. Maj:ts nådiga förordnande för herr statsrådet och chefen för finansdepartementet friherre von Essen att å Kongl. Maj:ts vägnar afsluta riksdagen samt talmännen, hvar för sig, framfört kamrarnes undersåtliga välönskningar, och riksdagsbeslutet blifvit af herr statsrådet och t. f. chefen för civildepartementet uppläst, förklarade, å Kongl. Maj:ts vägnar, herr statsrådet och chefen för finansdepartementet 1893 års lagtima riksdag vara afslutad.

Efter det kammarens ledamöter återkommit till samlingsrummet och der intagit sina platser, framträdde herr von Ehrenheim till talmansbordet och yttrade: Mina herrar! Den riksdag, som i dag afslutats, har i viss mån en särskild betydelse, därför att det är den sista riksdagen under den tredje nioårsperioden för denna kammare. Detta förhållande är för mig en anledning att till kammaren frambära mitt uppriktiga tack icke blott för den välvilja och det förtroende jag åtnjutit vid utöfningen af mitt talmanskall, utan äfven för den vänskap och det goda kamratskap jag under 27 år i denna kammare fått åtnjuta. Det skall för mig under mitt återstående lif städse vara ett kärt minne. Jag skall förvara denna hugkomst bland de många andra goda hugkomster, dem en mild försyn skänkt mig under ett

Onsdagen den 10 Maj, f. m.

långt lif. Jag kan icke annat än önska, att detta goda kamratskap inom kammaren städse måtte fortfara; icke blott att det gifver behag och lättnad åt det eljest ofta tunga arbetet, men framför allt borttager eller förmildrar det den bitterhet, som eljest oundgängliga politiska strider stundom framkalla.

Jag utbeder mig att i Kammarens fortfarande vänliga hugkomst få vara innesluten.

Detta tal besvarades af herr Stråle i följande ordalag: På Första Kammarens vägnar har jag den äran att till vår högt värderade talman framföra afskedshelsningen vid Riksdagens slut; och väl är det öfverflödigt att upprepande tala om kammarens tacksamhet, för det opartiska, mönstergilla sätt hvarpå talmansklubban blifvit förd, för en ledning af våra arbeten, som städse mötts af det största förtroende, äfvensom för det vänliga tillmötesgående, som kommit oss alla till del; men vi känna ett oafvisligt behof att äfven vid detta tillfälle förnya uttrycken af vår tacksamhet under förhoppning att Första Kammaren måtte länge få behålla Eder såsom sin talman.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 12.30 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.